

Det positive pengesystem.

Professor *Karl Vold* i Aftenposten
1. mai 1942.

Det er blitt klart for mange mennesker og også for undertegnede, at den hele verden omfattende og så dyptgående krise som har hersket på alle livs-områder i de seneste årtier har to store hovedårsaker og to hovedrøtter. Den ene er at menneskene i så stor utstrekning har sagt seg løs fra det som i virkeligheten er all kulturs utspring og bærende grunnlag, nemlig *det hellige, religionen*, for oss i den hvite rase *kristendommen*. Det har vært hva man kaller moderne å si *Gud* farvel og overflødiggjøre ham.

Den annen hovedårsak og hovedrot er det helt negative pengesystem med renter og åger, som den nye tids industrialisering har skapt, men som den stadig voksende industrialisering også har sprenget og bragt i fullstendig forvirring. Verdens sosialøkonomer har stått ganske maktesløse overfor den uholdbare tilstand.

I 1935 var 300 sosialøkonomer samlet i Oslo for å drøfte kriseproblemet. Om denne de 300's konferanse skrev Aftenposten: «Det blev aften den første dag, men vi så intet lys.» Resultatet av det hele ble i virkeligheten, hva den svenske professor *Brisseman* uttalte: «Verdens sosialøkonomer ser seg ikke istand til å framsette noget brukbart forslag som kan sette det nuværende penge- og banksystem i normal og tjenlig funksjon igjen. Men sosialøkonomene har klarlagt 142 årsaker til at det ikke kan fungere på

tilfredsstillende måte.» Det er ikke blitt bedre siden 1935.

Jeg har etter tid og leilighet søkt sette meg litt inn i disse ting. Og jeg har så også studert *L. J. Sømmes* arbeider og forslag til et positivt penge-system med mottoet: «*Fra åger til samarbeid.*» Det er ikke min mening, og det får jeg ikke plass til, å gi en framstilling av *L. J. Sømmes* forslag. Det står jo enhver fritt å studere det i hans bøker. Men for meg stiller det seg klart, *at her har vi den rette veg.*

Hans løsning er genial. Han går ut fra det som var den store skotske sosialøkonom *Adam Smith's* bedrift å klarlegge: den enkle sannhet at hverken gull eller papirpenger er grunnlaget for menneskenes eksistens, men det menneskelige arbeide. Den virkelige verdi er menneskenes åndelige og legemlige arbeide med alle dets produkter. Og av disse produkter er det mere enn nok til alle mennesker og til et voksende antall mennesker.

For oss teologer og kristne i det hele står det også som særlig tiltalende å kunne vende tilbake til det som like fra Det gamle testamente til og med *Martin Luther* sto som det eneste riktige: *Bort med renter og åger!*

Undertegnede og mange med ham vil derfor varmt henstille til myndighetene og dem som styrer med pengene å ta L. J. Sømmes positive pengesystem opp til alvorlig behandling og gjennomførelse.

Etter oss kommer overfloden.

A. B. S. i Aftenposten 9. juli 1942.

I den siste menneskealderen har verden vært i en permanent økonomisk krise. Denne krisen har igjen skapt politiske forviklinger, kriger og elendighet.

Dette er ganske merkelig når man vet at tekniske framskritt har muliggjort en produksjonseffektivitet så stor at hele jordens befolkning kan skaffes alt de trenger, ikke bare av livsnødvendige ting, men også av luksusvarer.

Krisen har da også artet seg på en merkelig måte: Mens befolkningen i enkelte av jordens strøk har lidt direkte nød, har man i andre strøk hatt slik overflod av de nødvendige varer at man har grepet til kunstig produksjonsinnskrenkning, ja endog til direkte ødeleggelse i stor målestokk av disse varene. For at det skulde lønne seg å produsere dem.

Det har ikke manglet transportmidler til å frakte varene fra overfloden til nødstrøkene. Det er penge-systemet som har brutt fullstendig sammen.

Dette sammenbruddet er helt naturlig. Alltid når en gren av samfunnslivet utvikler seg raskere enn andre, oppstår et misforhold som til slutt fører ut i kaos, hvis man ikke i tide klarer å utjevne skjevheten. Det er dette som er tilfelle her. Mens den tekniske utvikling har revolusjonert menneskenes materielle forhold, har vi vesentlig det samme penge-system som før den tekniske revolusjon tok sin begynnelse. Dette pengesystemet, det kapitalistiske, er betinget av mangel. Forholdet mellom tilbud og etter-

spørsmål avgjør en vares pris, og bare de varer det er for lite av, blir godt betalt. Ting det er overflod av, er uten kapitalistisk verdi. Ingen kjøper vann hvor det er lett tilgjengelig, enda det er noe av det aller viktigste for den menneskelige organisme.

Det sier seg derfor selv at så fort det blir rikelig av en vare, synker den i pris, til slutt så lavt at det ikke lønner seg å produsere den. Så må man skape en kunstig mangel for å gjenopprette lønnsomheten.

Mange har innsett det molboaktige i dette systemet, at man i overflodens tidsalder skal lide nød fordi man drar på et foreldet og stivnet pengesystem. Og mange forslag til nye systemer har sett dagens lys. Men de fleste har ikke grepet dypt nok, har ikke fått tak i ondets rot. De har gått ut på å forbedre et uforbederlig system, ikke skape noe helt nytt.

Den eneste som meg bekjent er kommet til bunns i problemet, er nordmannen L. J. Sømme. Han har forstått at renten er grunnen til at vi den dag i dag er slaver av svingende konjunkturer.

Rentesystemet er betinget av en feilvurdering av pengenes rolle og betydning. Pengene er blitt betraktet som verdier, som varer det kan handles med, og ikke som det de er: Billetter til innbytning av varer.

Sømme har ikke bare slått fast at så lenge det betales renter er det vi kaller kriser den normale tilstand. Og at følgelig krisen er uløselig hvis man ikke opphever renten. Men han har også i store trekk konstruert mekanismen i et rentefritt produksjonsliv.

Dette har han gjort i en ganske liten brosjyre han ga ut i 1933. Dette lille, men epokegjørende skriftet er selvfølgelig blitt diskutert omhyggelig av alle økonomer og andre interesserte?

Det er blitt forsøkt tiet ihjel.

Et sted er det nevnt: I ingeniør *Bjørsets* bok: «Etter oss kommer overfloden». Bjørset sier: «Det lille heftet er ikke utfyllende nok til å avgjøre om hr. Sømme mestrer sitt stoff og har gjennomtenkt sine forslag i minste detalj. Men så langt det rekker, synes det logisk og klart og uten brist.»

Bjørset hadde under utarbeidelsen av sin bok hjelp av følgende herrer: Professor *Frisch*, dr. *Schönheyder*, disponent *Rolf E. Stenersen*, dr. *Thomas Sinding*, *Hans J. Utne*, *Trygve J. B. Hoff* og *Holger Koefoed*.

Hans bok representerer derfor et stort fond økonomisk viden. Når Sømmes forslag tross denne anerkjennelse er blitt tiet ihjel, kommer det antagelig av følgende grunn: Fagfolkene har ikke kunnet finne noen bevislig feil. (Ellers hadde de nok slaktet den.) Men det hele har virket så utrolig enkelt, at de ikke riktig har våget å tro på det. Så har de ikke villet gi sin anerkjennelse av angst for at en annen kollega kunde finne feil som de ikke selv hadde oppdaget.

Og ingen ting er autoritetene så redd for som å bli ansett for godtroende.

No ja, disse problemene er så pass innviklet at det kan være vanskelig å overskue konsekvensene av et helt nytt system. Alle de økonomiske lovene som gjør seg gjeldende i dag, faller jo bort når systemet faller bort. Så er man gjerne redd for at det skal bli kaos.

Men foreløpig kan vi slå fast: L. J. Sømmes teorier står i dag uten å være motbevist på et eneste punkt. Enten bør altså de som klarer det, vise at de er ugjennomførlige, i annet fall må man for alvor begynne å overveie om det ikke bør være slutt på molbosystemet.

A. B. S.

Fra åger til samarbeide.

Advokat, sekr. *Olaf Gjems-Onstad*
i Morgenposten 20. juli 1942.

Jeg har hatt den opplevelse å lese L. J. Sømmes bok, «Fra åger til samarbeide». Jeg har måttet lese den to ganger, kan hende jeg snarest leser den for tredje gang.

Boken er en sosialøkonomisk utredning fra tidenes morgen til i dag og gir til slutt anvisning på hvorledes vi sosialt og økonomisk skal gjenoppbygge samfunnet.

Fra min studietid omkring 1905 erhvervet jeg meg den mest uærbødige respekt for alt som den gang hørte under hva en ved universitetet regnet for sosialnasjonaløkonomikk. Gamle Aschehoug gjorde i sin tid beundringsverdige forsøk på å forklare de under materien hørende ofte motstridende fenomener. I de forløpne vel 35 år er visselig ikke min tro eller tillit til denne gren av vitenskapet øket og jeg tror det er gått mange, mange likervis.

Det arbeid — en må kalle det for negativt — som på feltet er prestert av våre sosialøkonome, har vært «dans om gullkalven», en haltende bortforklaring av de mange skavanker som går hånd i hånd med det herskende økonomiske system. Tyr en til våre sosialøkonome i dag for å bli veiledet, har de kun en skuldertrekning til svar. Tiden krever realiteter, en omordning, slik at en kan komme ut av uføret. Det må være slutt med det «tomme glass for munnen» eller med å bløffe med «Keiserens nye klær» — i vår opplyste tid.

Herr L. J. Sømmes bok er intet mindre enn en opplevelse, positiv, saklig og uten «huller».

Min konklusjon er at på et slikt verk burde forfatteren forlengst vært påskjønet med intet mindre enn en doktortittel og søkt knyttet til vårt universitet.

Jeg tør si at ingen av hittil foreliggende verker på det nasjonaløkonomiske område gir så instruktiv utredning og begrunnelse for utviklingen og hvorfor en faktisk ikke kan fortsette uten å hive overbord de hittidige økonomiske fenomener. Der gis dessuten anvisning på veg ut av uføret og fram til det ideelle eller hva en før ga betegnelse av «Utopia».

Det underlige er — slik forekommer det meg og andre som har lest boken — at løsningen er så enkel, så liketil og opp i dagen — at en ikke kan fatte at vi ikke forlengst er slått inn på denne veg, så meget mer som det nuværende system kun har ført og fører til nød, elendighet, klassehat, kapitaloppnopning m.v. og likegyldig om det er fredelige forhold eller krig som no. Kildespringet, utgangspunktet er — som det også bør være i alt — vår bibel, Guds ord. Hvis systemet håndheves etter dette er vi sikre.

En særlig modig mann er denne herr Sømme, ærlig og uten vaklen avkler han manglene som hefter ved det nuværende pengesystem, gull, papirpenger, og renten. Han gjør rede for hvorledes verdiene no står for fall, hvorledes det nuværende penge- og bank-system er blitt helt ubrukbart og umulig.

Det berettes med krav på pålitelighet at Universitetet i sin tid skal ha nektet herr L. J. Sømme å forelese om disse sosialøkonomiske problemer, da hans

stoff ikke var ønskelig og heller ikke fantes saklig begrunnet.

Til slutt: I Magnus Lagabøters lov av 1268 var det bestemt renteforbud. Herr L. J. Sømme viser veg her og vegen fører utvilsomt fram til positivt grunnlag for fremme av gjenreisningen av såvel landets som den enkeltes økonomiske basis. Det å få vekk fattigondet, klassehatet o. s. v. skulde det ikke være oppfordring nok til å forsøke dette positivt? Boken er dessuten spennende som en roman.

DET POSITIVE PENGESYSTEM

ble offentliggjort i 1933 i brosjyren: «Det gamle negative pengesystems undergang og det nye positive pengesystems dannelse. Menneskenes materielle frigjørelse.»

Denne brosjyren er utsolgt.

Det positive pengesystem er behandlet mer utførlig i boken: «Fra åger til samarbeide» som utkom i 1937. «*Fra åger til samarbeide*» er tilsalgs hos bokhandlerne.

«*Det positive pengesystem*» er titelen på en brosjyre som sendes ut i disse dage. Den inneholder systemets 12 punkter med kommentar, samt en redegjørelse for de nye samfunnsorganisasjonene som systemets innførelse krever.

Oslo i september 1942.

L. J. Sømme.

Eget forlag, Arbinsgt. 9, Oslo.
Telefon 45 020.